

R E C E N Z E – R E V I E W S

Wójciak H. (2007): Porosty, mszaki, paprotníki. Ed. 2. – MULTICO Oficyna Wydawnicza. Warszawa. [368 p., ISBN 978-83-7073-552-4]

Náklad neuveden, cena 69 PLN, recenzovaný výtisk je v knihovně autora.

Výhody digitální fotografie, možnosti dodatečných úprav i snadnost a především kvalita tisku spolu s oblibou nejrůznějších encyklopedií a obrazových atlasů se v poslední době odrážejí i v méně atraktivních oblastech pro knižní trh jakými je kryptogamologie. Další z fotografických atlasů, které na mezinárodním trhu stále přibývají, je dílem mladé lichenoložky působící v Botanickém ústavu Univerzity M. Curie-Sklodowské v Lublinu. Vychází v sérii Flora Polski již ve druhém vydání během poměrně krátké doby (po 4 letech). Kniha není jen obrazovým atlasem – každá skupina výtrusných rostlin je uvedena kapitolami týkajícími se biologie, ekologie a ochrany. Kniha zahrnuje charakteristiky (popisy včetně mikroskopických aj. znaků, stanoviště, rozšíření a kategorie ohrožení) ca 300 lišejníků, 130 mechorostů a 50 kaprad'orostů s fotografiemi; v některých případech, zejm. u kaprad'orostů, je druh ilustrován i více fotografiemi (celek a detail). Řazení je v rámci každé skupiny systematické (ovšem bez uvedení systému či zdroje) a navíc pod národními jmény, což poněkud ztěžuje orientaci; u fotografií je dokonce pouze polské jméno (a není uvedeno zvětšení). Knihu uzavírá terminologický slovník, literatura a rejstřík polských i latinských jmen. Publikace má měkké desky vložené do průhledného plastu, velikost v podstatě odpovídá poněkud širšímu formátu A5; obojí by naznačovalo použití i v terénu, ovšem polokřídový papír sice umožňuje kvalitní fotografie, ale výrazně navyšuje váhu.

Kvalita fotografií je většinou velmi dobrá ať už z hlediska technického, tak z hlediska výběru vhodného objektu či detailu (výjimkou je kupodivu nepříliš ostrá fotografie na titulní stránce kapitoly o lišejnících). Poměrně často je barevné tónování z původně šedé nebo černé posunuto do nerealistické modré barvy (*Diploschistes scruposus*, *Mycoblastus sanguinarius*, *Nephroma parile*, *Peltigera didactyla*, *Placynthiella uliginosa*, *Lecanora albella* aj.); v některých případech je posun barev značně zavádějící (např. podle fotografií by nikdo nevěřil, že v terénu se makroskopicky nedají rozlišit *Cystocoleus ebeneus* a *Racodium rupestre*). Barevný posun se ale týká i dalších barev (např. *Cladonia caespiticia*, *Hypotrachyna revoluta*). Lišejníky jsou sice tvarově i barevně velmi atraktivní, platí to však především pro stélky keříčkovité a lupenité. Fotografování korovitých lišejníků, kdy je zapotřebí spíše detailů ve velkém zvětšení, je daleko obtížnější – to ví nejlépe ten, kdo se o to někdy pokoušel. Právě celkový habitus je u mnohých drobnějších lišejníků málo ilustrativní, zejména pro nespecialisty (např. *Micarea denigrata*, *Scoliciosporum chlorococcum*). Mechorosty a kaprad'orosty jsou z technického hlediska evidentně fotogeničtější, a tak většina zástupců je ilustrována detailními fotografiemi v brilantní kvalitě, které se vyrovnají podobným zahraničním publikacím nebo je i předčí.

Celkově je publikace velmi zdařilá po stránce obrazové, textové i z ohledu šíře a výběru zahrnutých zástupců a autorce je třeba pográtulovat. I když polština na první pohled nepůsobí přístupně, poměrně rychle se dá proniknout do základních termínů a tak i pro toho, kdo jazyk neovládá, je text hrubě srozumitelný. Jistě mnohým českým a slovenským botanikům i dalším zájemcům o přírodu publikace dobře poslouží.

J. Liška

Bednarek-Ochyra H. (2006): A taxonomic monograph of the moss genus *Codriophorus* P. Beauv. (Grimmiaceae). – W Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Science, Kraków. [276 p., ISBN 83-89648-40-7]

Náklad neuveden, cena 45 €, recenzovaný výtisk je uložen v knihovně autora.

Rod *Codriophorus* P. Beauv. nepatří mezi rody mechorostů obecně zakotvené v podvědomí bryologů. Jedná se o jeden z rodů, zahrnující některé z druhů širokého rodu *Racomitrium* Brid., speciálně druhy primárně bezchlupé. Pro české čtenáře není jistě bez zajímavosti, že pojetí rodu se kryje s podrodem *Racomitrium* subg. *Cataractarum*, který popsal profesor kryptogamologie na pražské univerzitě Jan Vilhelm v r. 1926 ve studii, věnované tomuto rodu.

Autorka, která recenzovanou studii předložila jako habilitační spis, se rodu *Racomitrium* a jeho segregátům věnuje delší dobu. Recenzovaná monografie nepostrádá prakticky nic, co ke klasické monografii patří. Autorka se věnuje historii rodu, jeho charakteristice, fytogeografii, ekologii a hlavně taxonomii. Rod je členěn do dvou sekcí – sekce *Codriophorus* s podsekcemi *Codriophorus*, *Hydrophilus*, *Depressi* a *Andicola* a sekce *Fascicularia* s podsekcemi *Fasciformes*, *Chrysei* a *Piliferi*. Rod zahrnuje celkem 15 druhů, z nichž u nás rostou tři: *C. acicularis* z podsekcce *Codriophorus*, *C. aquaticus* z podsekcce *Hydrophilus* a *C. fascicularis* z podsekcce *Fasciformes*.

Kromě celkového klíče k určení sekcí, podsekcí a druhů jsou připojeny čtyři regionální klíče k určení druhů vyskytujících se v Austrálii a Oceánii, dále v Evropě, Makaronésii a severní Africe, v Severní Americe a konečně v Jižní Americe a jižní Africe. Těžištěm práce jsou pochopitelně popisy jednotlivých druhů, zahrnující synonymiku, etymologii jména, charakteristiku, diferenční znaky, variabilitu, taxonomii a nomenklaturu, údaje o počtu chromozomů, ekologii, rozšíření a exsikátech a konečně přehled studovaného materiálu. Nutno podotknout, že všechny části jsou zpracovány velmi podrobně, takže fascinující je přehled studovaného materiálu – bylo studováno asi 11.000 položek z 68 veřejných a 15 soukromých herbářových sbírek. V práci nechybí mikrofotografie pořízené na skanovacím elektronovém mikroskopu, bodové kartogramy rozšíření jednotlivých druhů a doména autorky – fantastické a nutno říci více než vyčerpávající perokresby habitu, morfologických a anatomických charakteristik jednotlivých druhů. Samozřejmě nelze opominout obsáhlou literaturu, použitou ke studiu. Jednou větou – vše velmi podrobně, precizní a prakticky vyčerpávající.

Práce je psána v anglickém jazyce a nalézt na 276 stránkách textu formátu A4 alespoň nějakou chybičku nebo překlep dalo práci i rodilým Angličanům či Američanům. Autorka věnovala neobvykle velkou pozornost i místním názvům lokalit, které si nechávala kontrolovat od místních expertů, aby se vyhnula v obdobných studiích poměrně běžným zkomoleninám. Snad jedině, co by dnešní „progresivní“ recenzenti mohli práci vytknout je klasické pojetí, bez jakékoli návaznosti na studie na molekulární úrovni. Jinak lze autorce upřímně pográtulovat k dokončení tolik pracné a časově náročné studie a doufat, že obdobná zpracování dalších rodů odštěpených od rodu *Racomitrium* budou brzy následovat.

J. Váňa

Kliment J. & Valachovič M. (eds) (2007): Rastlinné spoločenstvá Slovenska. 4. Vysokohorská vegetácia. – Veda, Bratislava. [388 p., ISBN 978-80-224-0951-3]

Náklad neuveden, cena 480 SK, recenzovaný výtisk je v knihovně autora.

Po šestileté odmlce pokračuje edice „Rastlinné spoločenstvá Slovenska“ čtvrtým svazkem, který syntetizuje dosavadní poznatky o vysokohorské vegetaci Slovenska, tedy *de facto* Západních Karpat. Způsobem zpracování se čtvrtý svazek prakticky neliší od předchozího dílu věnovaného

mokřadům. I když nové postupy definování vegetačních jednotek pomocí tak zvaných formálních definic se postupně prosazují i na Slovensku, nový díl vegetačního přehledu Slovenska se drží tradičních postupů. V pozadí řady kapitol je však možné vysledovat, že autoři mají za sebou dílčí numerické a syntaxonomické syntézy jednotlivých vegetačních typů, které shrnují právě v této publikaci. Kromě oboživelníků z řad naší sekce (myšleno členů, kteří se zajímají jak o kryptogamy, tak i o cévnaté rostliny) může tento svazek oslovit i úzce specializované bryology a lichenology, protože vysokohorská vegetace patří k těm, kde mechorosty a lišejníky hrají význačnou roli. Bryologům a lichenologům může například pomoci charakterizovat jimi zkoumaný biotop. Publikaci lze vytknout nekonzistentní přístup k tomu, které biotopy budou do kompendia zařazeny, a které již ne. Zatímco vegetace devětsilových lemů, jen vzácně se vyskytující nad hranicí lesa, je do publikace zařazena, část vysokohorských smilkových trávníků je odsunuta do dalšího dílu z důvodu jejich obhospodařování člověkem. Tento nesoulad je snadno omluvitelný tím, že není jednoduché rozdělit celou kontinuální vegetaci jednoho státu do několika jasně ucelených svazků.

V recenzi pro časopis Bryonora musí zaznít ještě jedna výtku. Z důvodu zaměření autorů spíše směrem k cévnatým rostlinám není v některých případech dostatečně vážena přítomnost indikačních druhů z řad mechorostů. Výsledkem je například špatná návaznost díla na zpracování prameništní vegetace v předchozím dílu. V rámci vysokobylinných niv je například rozlišována asociace *Bryo pseudotriquetri-Chaerophylletum hirsuti*, kde je mechové patro tvořeno výhradně prameništními druhy a mokřadní druhy převládají i v bylinném patře. Bryologové budou mít asi oprávněné výhrady k rozlišování asociace *Philonotietum tomentellae*. Ta je založena na pěti snímcích publikovaných Krajinou z Mlynické doliny a postavena na dominanci obtížně determinovatelného druhu *Philonotis tomentella*, který ani není pro popisovaná stanoviště příliš typický (častěji se zde vyskytuje druh *P. seriata*). I přes převahu prameništních a rašeliništních druhů je tato vegetace řazena k vegetaci sněhových výležísk. Uvedené příklady ukazují, že data o ekologii mechorostů a lišejníků lze z této publikace excerpovat jen s ostražitostí. Jako základní botanická literatura by tato kniha neměla chybět v knihovně žádného botanika zájímajícího se o Západní Karpaty, ani v knihovnách pracovišť, jehož zaměstnanci se zabývají ekologií vegetace střední Evropy.

M. Hájek